

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

**на тему: Управління оборотними активами науково-виробничого
підприємства**

Виконав:

Єрмоленко Аліна Сергіївна
студентка спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник:

Рибіна Лариса Олександрівна
доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування

Рецензент:

Вікторія БОЖКОВА
завідувач кафедри
бізнес-економіки та адміністрування
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка,
доктор економічних наук, професор

Суми – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	10
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	20
2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ НВП «Насостехкомплект»	20
2.2 Аналіз стану та ефективності управління оборотними активами ТОВ НВП «Насостехкомплект»	27
2.3 Оцінка впливу управління оборотними активами ТОВ НВП «Насостехкомплект» на показники його фінансового стану	35
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТЦ РАДІОСИСТЕМИ»	41
3.1 Напрямки підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства	41
3.2 Резерви підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства	47
3.3 Прискорення оборотності оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект»	52
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	66

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вдосконалення механізму управління оборотними активами підприємства є одним з головних факторів підвищення економічної ефективності виробництва на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки. В умовах соціально-економічної нестабільності та мінливості ринкової інфраструктури важливе місце у поточній роботі фінансового менеджера займає управління оборотними активами, оскільки саме тут знаходяться основні причини успіхів та невдач всіх виробничо-комерційних операцій підприємства. Зрештою, ефективне використання оборотних активів за умов їх хронічного дефіциту є одним з пріоритетних напрямків діяльності підприємства на сьогодні.

Оборотні активи становлять одну із складових майна підприємства, стан і ефективність використання яких є важливою умовою його успішної діяльності. У зв'язку з цим важливість і актуальність проблеми оцінки та підвищення ефективності використання оборотних активів на підприємствах беззаперечні.

Загальні теоретичні та методичні підходи до розгляду проблематики управління оборотними активами підприємства представлені в працях вчених таких як: Безбородова Т. В., Даншина Т. В. [2], Власова Н.О. [24], Бровко Л. І. [3], Канцедаль Н.Ю., Клімович І.М., Ганін В.І. [9], Левкович О. В., Черновіл М. С. [11], Люта О. В., Пігуль Н. Г., Глядько К. [13], Маринович О. [14], Муравський О. [15], Савінова А.В. [20] та інші. Актуальність питання обумовила вибір теми магістерського дослідження, постановку мети і визначення основних завдань для досягнення мети.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичні та методичних аспектів управління оборотними активами підприємства та розробка і обґрунтування напрямків підвищення їх ефективності на промислових підприємствах.

Досягнення мети дослідження є можливим завдяки вирішення таких завдань:

- розглянути економічну сутність оборотних активів підприємства, їх види, проблеми формування та використання на підприємстві, методи оцінки ефективності використання;

- надати організаційну характеристику діяльності досліджуваного підприємства ТОВ НВП «Насостехкомплект»;

- проаналізувати стан управління оборотними активами ТОВ НВП «Насостехкомплект»;

- оцінити ефективність управління оборотними активами ТОВ НВП «Насостехкомплект»;

- на підставі проведеного аналізу запропонувати напрямки удосконалення оборотними активами ТОВ НВП «Насостехкомплект»;

- зробити висновки.

Об'єктом дослідження є процеси управління оборотними активами промислового підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні аспекти управління оборотними активами промислового підприємства.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використовувались: діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи логістичного аналізу. У роботі використано структурний аналіз, порівняльний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Інформаційною базою для проведення дослідження слугували: законодавчі і нормативно-правові акти; фінансова звітність ТОВ НВП «Насостехкомплект»; монографії, науково-аналітичні публікації й електронні ресурси з теми дослідження.

Елементами наукової новизни одержаних результатів проведеного дослідження є пропозиція практичних та методичних напрямків удосконалення системи управління оборотними активами промислового підприємства.

Практичне значення одержаних результатів визначається в апробації запропонованих заходів з питання удосконалення управління оборотними активами промислового підприємства, що дозволить у майбутньому отримати

підвищити ефективність використання оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект».

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи доповідалися автором на двох наукових конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції («Current trends in scientific research development» (Boston. USA. September 19-21, 2024); Всеукраїнській науковій конференції студентів і аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента (Суми. 13-17 листопада 2023 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові праці загальним обсягом 0,1 друкованих аркушів.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 30 найменувань, 3 додатків. Основний текст роботи викладено на 61 сторінці комп'ютерного набору. Робота містить 25 таблиць, 1 рисунок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В джерелах наукової інформації досі не існує конкретного підходу щодо формулювання економічної сутності оборотних активів. Дуже часто цей термін описують як сукупність певних активів, що упродовж одного виробничого циклу можуть бути обернені в грошові кошти. Щодо термінології, то оборотні активи часто називають оборотними коштами. Наприклад, Савінова А.В. зазначала, що оборотними коштами підприємства є ті кошти, що були авансовані в предмети праці за сумою грошей на банківському рахунку. І вони легше за інші засоби перетворюються на інші активи, постійно приймаючи участь в процесі кругообігу на різних стадіях виробничого процесу. Оборотні кошти мають змогу перетворитись на дебіторську заборгованість, яка потім після приходу строку платежу трансформуються на грошові кошти [20]. Згідно з Національними стандартами бухгалтерського обліку оборотні кошти – грошові кошти, що не є обмеженими у застосуванні, а також ті активи, які розраховані на споживання та/або реалізацію протягом операційного циклу (зазвичай, дванадцяти місяців з дати балансу) [16].

Поняття оборотних активів підприємства є більш складною, аніж основні засоби. Оборотні активи не є однорідними за складом, тобто є поширеною практикою, коли серед них є матеріали (сировина та інші запаси), що в майбутньому стануть матеріальним фундаментом отриманої продукції або використовуються під час виробництва, але в речовій формі не будуть належати до складу створеного блага (наприклад, паливо); грошові активи (готівка в касі, кошти на рахунках в банківських установах); невідчутні активи (розрахунки з дебіторами) [18].

Згідно з Національними стандартами бухгалтерського обліку оборотні активи, що перебувають в сфері виробництва та засоби, які залишились від готової продукції належать до поняття «запаси». Запаси – ті активи, що перебувають у власності підприємства задля подальшого їх використання протягом виробництва продукції, надання робіт або послуг, керування діяльністю. Також за допомогою них відбувається майбутня реалізація товару та підтримання виробничого процесу за умов стабільності економіки [16]. Науковці Канцедал Н.Ю. та інші запропонували такий перелік виробничих запасів: сировина, напівфабрикати, основні та допоміжні матеріали, запчастини для ремонту, засоби пакування, інструменти та устаткування [9].

Оборотні активи весь час обертаються та формують основу для здійснення витрат на виробничу діяльність підприємства та процес реалізації готової продукції з миті створення виробничих запасів і до моменту отримання доходу. Можна зробити висновок, що першою функцією оборотних активів є виробнича, яка проявляється у безперервному грошовому задоволенні наявних потреб.

Другою функцією є платіжно - розрахункова. За допомогою неї відбувається вплив оборотних активів впливають на сферу обігу, стан розрахунків з дебіторами та кредиторами, постачальниками та підрядниками через обслуговування грошових потоків. Наявність мінімально необхідної кількості грошових коштів для провадження виробничої діяльності є обов'язковою умовою, що свідчить про успішне виконання цієї функції.

Джерелами фінансування оборотних активів є власні і залучені кошти. Залучені (позичені) джерела мають ознаку зворотності. Це кредити для погашення позик, а також до них можна віднести ті активи, що перебувають у власності підприємств до настання розрахунків з постачальниками, державним бюджетом та іншими кредиторами [4].

В аспекті фінансового менеджменту досить важлива роль належить управлінню оборотними активами, специфіка якого залежить від:

- створення обсягу оборотних активів для забезпечення потреб виробничої діяльності;
- формування інших видів активів шляхом використання оборотного капіталу;
- прискорення оборотності капіталу та підтримання безперервної платоспроможності [10, 11, 21].

Система управління оборотними активами підприємства є складовою загальної фінансової стратегії, яка характеризується створенням необхідного обсягу оборотних активів, їх складу, відбувається пошук коштів на формування та оптимізація їх структури. Етапи розробки системи управління оборотними активами [24]:

1. Аналіз стану оборотних активів за минулий період.
2. Пошук підходів щодо створення оборотних активів.
3. Оптимізація величини оборотних активів.
4. Оптимізація розміру постійної частини оборотних активів до змінної.
5. Підтримка ліквідності оборотних активів підприємства.
6. Впровадження заходів щодо збільшення рентабельності.
7. Мінімізація збитків через втрату оборотних засобів.
8. Створення принципів фінансового забезпечення оборотних активів.
9. Оптимізація системи фінансування.

Аналіз стану оборотних активів за минулий період складається із п'яти етапів [2]. На першому відбувається аналіз динаміки обсягу оборотних активів;

темпи приросту або зменшення; особливості зміни їх суми в порівнянні з обсягом реалізації товарів та послуг, середньорічної суми активів; дослідження питомої ваги оборотних активів підприємства в загальній сумі.

На другому етапі звертається увага на зміну складу оборотних активів відповідно до їх видів: запасів матеріалів та сировини, готових товарів, дебіторської заборгованості, залишків грошових коштів.

На третьому етапі досліджується оборотність окремих видів активів шляхом розрахунку коефіцієнтів оборотності та періоду обороту.

Четвертий етап характерний визначенням коефіцієнту рентабельності всіх видів оборотних активів та використанням моделі «Дюпон», а також відбувається аналіз факторів формування прибутковості.

На п'ятому етапі вивчається склад джерел фінансування оборотних активів, аналізується зміна їх суми та питомої ваги; з'ясовується рівень фінансового ризику.

За підсумками аналізу визначається загальний рівень ефективності керування оборотними активами підприємства та розроблюються напрямки його підвищення в майбутньому [12].

На систему управління оборотними активами впливає комплекс розроблених нормативів, основними із яких є [4,6]:

- норматив власних оборотних коштів;
- норми оборотності оборотних активів, тривалість операційного циклу;
- коефіцієнти ліквідності оборотних активів;
- співвідношення власного та залученого капіталу тощо.

Здійснення економічної діагностики ефективності управління оборотними активами підприємства можливе за допомогою комплексу показників, що

показують їх стан. Збалансована система показників – одна з найпоширеніших нині систем управління результативністю діяльності підприємства, бо інтегрує аналіз виробництва з боку фінансових та не фінансових показників з врахуванням факторів, що впливають на них, що дає змогу дослідити ефективність наявної стратегії, виявити недоліки в ній та вжити відповідні заходи щодо їх усунення [14].

Вибір найоптимальніших показників за окремими категоріями є досить важливою роллю, адже впровадження заходів відбувається на основі розрахованих даних, тому навіть невеликі помилки можуть спотворити результати і призвести до неможливості прийняття ефективних рішень [16]. При створенні комплексу показників для дослідження ефективності управління оборотними активами потрібно базуватись на певних вимогах:

- намагатись досягти повного відображення про стан оборотних активів та висвітлення показниками їх кількісної та якісної сторони;
- досягати збалансованості, системності показників, їх висвітлення з різних сторін, що дасть змогу оглянути всі аспекти управління оборотними активами;
- визначити наявний зв'язок з показниками іншого рівня;
- підтримувати актуальність, повноту та правдивість отриманих даних, на основі яких проводяться розрахунки;
- брати за увагу ймовірні зміни цілей та мети діяльності відносно оборотних активів;
- домогтись компактності та зручності показників для розрахунків, оскільки досить важливим є питання оперативного здійснення швидкої діагностики керування оборотними активами.

Таким чином, серед основних принципів при створенні системи показників економічного аналізу ефективності керування оборотними активами

підприємства можна виділити доступність проведення, вчасне здійснення розрахунків та збалансованість [19].

На основі здійснених досліджень слід виокремити основні напрямки формування ефективної системи управління оборотними активами:

- зростання швидкості обороту оборотних активів шляхом реалізації або ліквідації наявних запасів, зваженого вибору постачальників та поліпшення системи постачання;

- запровадження нового обладнання, зростання ефективності праці, вигідного збуту, створення та подальша підтримка ефективної кредитної політики;

- нагромадження запасів визначеної структури для забезпечення сталості виробництва при низьких затратах на їх утримання;

- оптимізація величини дебіторської заборгованості, здійснення розрахунків та обчислення оптимального залишку грошових засобів, планування бюджету поточних витрат та доходів.

Мета та характер застосування певних видів активів мають відмінності і тому, за наявності у підприємства великого обсягу використання оборотних засобів, формується система управління окремими їх видами [24]:

- запасами товарів та матеріалів;

- дебіторською заборгованістю;

- грошовими активами, до яких також належать короткострокові фінансові вкладення.

Управління запасами грає велику роль і у фінансовому, і у виробничому аспектах. Застосування запасів має на меті – це підтримати безперервність виробничого процесу та процесу реалізації. Ефективне управління запасами

допомагає зменшити тривалість виробничого циклу, витрати на їх утримання, дозволяє інвестувати вільні фінансові засоби в активи.

Система управління запасами є частиною загальної системи управління оборотними активами підприємства, яке представляє собою оптимізацію загального обсягу та складу запасів товарів і матеріальних цінностей, зведення до мінімуму витрат на їх обіг та контроль [19]. Система управління запасами містить такі етапи (рис. 1.1).

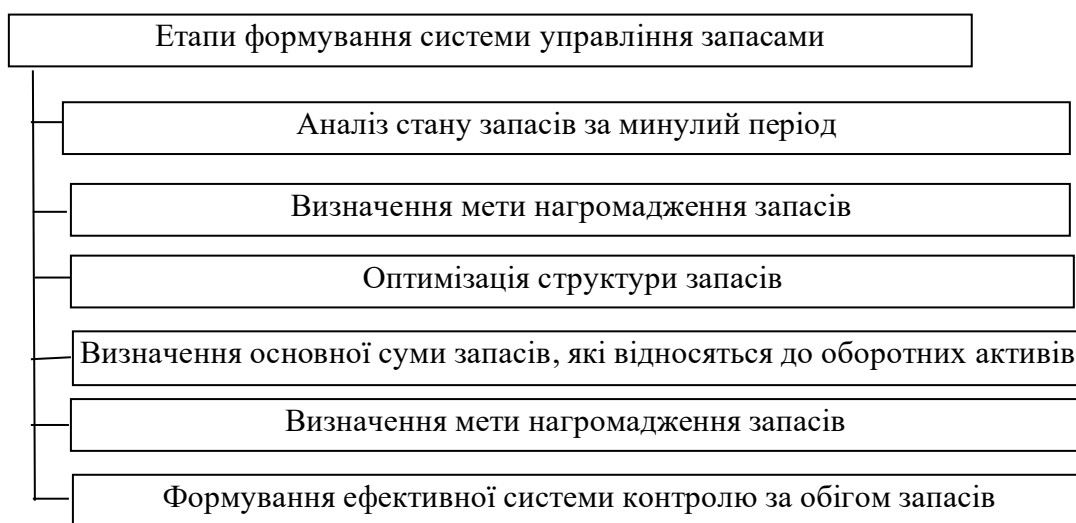

Рисунок 1.1 - Послідовність та етапи процесу розробки системи управління запасами

Джерело: побудовано на основі [20]

Протягом господарської діяльності підприємство має розрахуватись з бюджетом, постачальниками, працівниками, страховими організаціями тощо. Зазвичай, реалізуючи товари, оплата не проводиться одразу ж, а формується дебіторська заборгованість. Тому важливою метою є ефективне управління дебіторською заборгованістю, яке полягає в оптимізації її розміру та гарантування вчасної оплати.

Дебіторська заборгованість поділяється на такі види [6]:

- 1) дебіторська заборгованість, строк оплати якої не настав;
- 2) дебіторська заборгованість, яка не була оплачена у вказаний строк;
- 3) дебіторська заборгованість за векселями одержаними;
- 4) дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом;
- 5) дебіторська заборгованість за розрахунками з працівниками;
- 6) інші види.

Серед наведених видів найбільшу частку займають перші три. В загальній сумі дебіторської заборгованості від 80 до 90% становлять розрахунки з покупцями. Отже, для ефективного контролю за нею потрібно сформувати особливу фінансову систему або провадити кредитну політику щодо покупців [17].

Формування системи управління дебіторською заборгованістю підприємства має такий порядок [22]:

1. Дослідження дебіторської заборгованості за минулий період.
2. Визначення принципів кредитної політики в залежності від групи покупців товарів.
3. Вичислюється вірогідна сума фінансових засобів, які можуть бути вкладені в дебіторську заборгованість за комерційним та споживчим кредитом.
4. Створення системи кредитних умов.
5. Визначення вимог потенціальних покупців та диференціація вимог надання кредиту.
6. Формування порядку здійснення оплати дебіторської заборгованості.
7. Забезпечення застосування на підприємстві сучасних форм здійснення рефінансування.

8. Створення ефективних систем контролю за обігом та вчасною сплатою дебіторської заборгованості.

Політика управління грошовими активами підприємства є складовою загальної політики управління оборотними активами та полягає в збалансуванні сумарного їх залишку для підтримки безперервної платоспроможності та ефективного застосування в господарській діяльності. Формування методології управління грошовими активами має такі етапи [23]:

1. Аналіз величини та стану грошових активів за минулий період.
2. Оптимізація середнього залишку грошових засобів.
3. Диференціація середнього залишку в різних валютах.
4. Обрання найбільш ефективних форм управління середнім залишком.
5. Забезпечення прибутковості використання вільних грошових активів.
6. Формування ефективної системи контролю за грошовими засобами.

Отже, система управління оборотними активами – комплекс дій між об'єктом та суб'єктом управління через здійснення функцій управління із впровадженням системи методів, засобів та інструментів оцінки і зміни взаємопов'язаних процесів формування та застосування оборотних активів і джерел фінансування за структурою із врахуванням впливу на них багатьох факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Зіставлення фактично наявного розміру оборотних коштів з нормативним допомагає визначити нестачу або надлишок власних оборотних коштів. Нестача власних оборотних засобів характеризується перевищенням нормативу над фактичним їх обсягом. Він може з'явитись як через неправильні рішення самої організації, перехід до інших умов господарювання, так і через нещасні випадки, стихійні лиха та з інших причин. Головними факторами нестачі власних оборотних

коштів можуть бути: погана робота маркетингової служби; невиконання планів прибутку; слабка відповідальність підприємств за формування і збереження власних оборотних коштів та їх нецільове використання; несвоєчасне фінансування приросту нормативу оборотних коштів; наявність дебіторської заборгованості (несвоєчасні розрахунки) тощо. Брак власних оборотних коштів може виникати у зв'язку зі значним підвищенням цін у результаті інфляційних процесів [25].

Надлишок власних оборотних коштів створюється у разі перевищення розмірів оборотних коштів понад визначені їх нормативи, необхідні для задоволення постійних мінімальних потреб виробництва в ресурсах. Він може виникнути внаслідок перевиконання плану прибутку; неповного внеску платежів до бюджету; безоплатного надходження (отримання) товарно-матеріальних цінностей від інших організацій; неповного використання прибутку на цілі, передбачені фінансовим планом, тощо. Перевищення нормативу оборотних коштів може бути виправданим у разі перевиконання плану випуску продукції, але темпи зростання нормативних запасів не повинні випереджати темпів зростання обсягу виробництва. За сучасних умов господарювання (зміна цін, інфляція, спад виробництва) перевищення фактичної наявності власних оборотних коштів над нормативом – явище в господарській діяльності підприємств досить рідкісне. Шляхом порівняння фактичної наявності власних оборотних засобів з минулим роком, можна судити про абсолютну зміну їх величини [22].

До показників, які характеризують стан оборотних активів, відносять коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні підприємства. Він визначається шляхом ділення вартості оборотних активів на вартість майна [24]. Коефіцієнт реальної вартості оборотних активів відображає частку, яку вони складають в загальній величині майна. В залежності від типу виробництва, виду товарів та різних факторів вона може відрізнятись. Але потрібно щоб ця частина

підтримувала спроможність постійності виробництва та забезпечувала ліквідність оборотних активів [25].

Для аналізу доцільності використання оборотних активів розраховуються різні показники, найважливішим з яких є швидкість обертання. Вона обчислюється в днях і є періодом, за який здійснюється один оборот [13]:

$$O = \frac{C}{P \times T} \quad (1.1)$$

де O – термін обігу оборотних коштів, днів;

C – середні залишки оборотних коштів, гривень;

T – тривалість періоду, днів;

P – обсяг товару, гривень.

Тривалість обороту активів – показник, що відображає результати діяльності, тобто обсяг реалізації продукції та послуг з одночасним висвітленням ефективності застосування засобів виробництва та грошових коштів в цьому процесі. Оборотноість оборотних активів обчислюється за планом і фактично. Порівнюючи фактичний час оборотності з плановим, визначають прискорення або сповільнення оборотності як щодо всіх нормованих оборотних активів, так і щодо окремих їхніх статей [17].

Унаслідок прискорення оборотності оборотних активів із обороту вивільняється частина коштів, що обраховується множенням фактичного одноденного обсягу реалізації продукції на дні прискорення обертання оборотних коштів.

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів використовується коефіцієнт оборотності, що характеризує кількість оборотів оборотних коштів за період, що аналізується. Чим більше оборотів здійснюють оборотні активи, то ліпше вони використовуються.

Коефіцієнт завантаження оборотних активів є оберненим до коефіцієнта оборотності показником і характеризує участь оборотних активів у кожній гривні реалізованої продукції. Чим менше оборотних активів припадає на 1 грн. обороту, тим ліпше вони використовуються [17].

Для характеристики ефективності використання оборотних активів можуть використовуватись коефіцієнт ефективності (прибутковість оборотних активів) і рентабельність.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ НВП «Насостехкомплект»

Дослідження системи управління оборотними активами здійснюється на базі ТОВ НВП «Насостехкомплект». Повна назва суб'єкта господарювання товариство з обмеженою відповідальністю науково-виробниче підприємство «Насостехкомплект». Досліджуване товариство як юридична особа було створене у 1997 році в м. Суми за ініціативою науковців і досвідчених практиків – машинобудівників з метою здійснення інноваційної діяльності в галузі машинобудування.

Особливістю досліджуваного підприємства є його науково-виробнича спрямованість, тобто розробка і створення новаційної продукції на всіх етапах інноваційної діяльності, починаючи з ідеї, дослідження, проектування і закінчуючи впровадженням новацій. Основною спеціалізацією підприємства є виробництво пружних пластинчастих муфт власної розробки. Окремий напрямок - розробка та виготовлення приладів для вібродіагностики:

- компактні віброметри для оперативного контролю VDK_PS, VDK_P1, VDK_P3;

- прилади серії VDK для вимірювання віброшвидкості та амплітуди віброприскорення, розмаху вібропереміщення, пік-фактор тощо [17].

Також підприємство надає комплексні послуги з вібродіагностики насосного, компресорного та іншого технологічного обладнання; балансування роторів (у т.ч. у своїх опорах); модернізації балансувальних верстатів із заміною приводної частини та застосуванням нової електронної частини на базі VDK [17].

Табл. 2.1 відображає динаміку обсягів товарної продукції досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.1 - Обсяг та структура товарної продукції ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр., тис. грн.

Назва продукції	2021р		2022р.		2023р.		Відхилення 2023 від-2021 рр.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Двигуни	3859,11	28,32	3419,68	29,85	3817,32	32,36	-41,79	98,92
Турбіни	3575,67	26,24	3143,58	27,44	3186,21	27,01	-389,46	89,11
Електродвигуни та генератори	3448,94	25,31	2292,39	20,01	2621,16	22,22	-827,78	76,00
Тара з пластмас	1433,54	10,52	1788,31	15,61	1630,26	13,82	196,72	13,72
Інше гідравлічне та пневматичне устаткування	1309,54	9,61	812,24	7,09	541,45	4,59	-768,09	41,45
Разом	13626,8	100	11456,2	100	11796,4	100	-1830,4	86,57

Джерело: побудовано на основі матеріалів підприємства

Показники табл. 2.1 свідчать про зменшення обсягів випуску товарної продукції за період 2021 – 2023 роки. В цілому обсяги товарної продукції досліджуваного товариства зменшились у 2023 році у порівнянні із 2021 роки на 1830,4 тис. грн. (на 13,43%). Така зміна може бути пов'язана із військовою агресією рф, зменшенням обсягів замовлень та іншими об'єктивними чинниками. Всі види продукції (двигуни, турбіни, генератори та інше гідравлічне та пневматичне устаткування), що виробляються підприємством мають тенденцію до зменшення за виключенням пластмасової тари, обсяги якої зросли на суму 196,72 тис. грн. (на 13,72%).

ТОВ НВП «Насостехкомплект» виробляє промислову продукцію, що в таких галузях, як машинобудівній, нафтовій та газовій, хімічній, вугільній, харчовій та тепловій, атомній енергомережі. В цілому підприємство спеціалізується на виробництві гідравлічного та пневматичного устаткування (дод за КВЕД – 28.12).

Продукція ТОВ НВП «Насостехкомплект» відома не тільки в Україні, але і в країнах Європи та Азії. Це пов'язано із високою якістю продукції, яка відповідає

Міжнародним стандартом ISO 9001 і сертифікованої німецьким бюро VERITAS [17].

Основні постачальники та покупці, з якими працює ТОВ НВП «Насостехкомплект» представлені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 - Основні постачальники та покупці продукції ТОВ НВП «Насостехкомплект»

Назва постачальника	Вид продукції чи послуг	Частка в загальному обсязі, %
Постачальники		
Компанія «Метал Холдінг»	послуги з доставки металу	43,90
ЧП ПКФ «Полімер»	товари з кольорових металів	22,31
ООО Баско	будівельні матеріали	20,12
ТОВ «ЕкоВіжен»	поліетиленові упаковки	7,33
РТ Україна	робочий одяг	6,34
Покупці		
НПЗ «Укртатнафта»	консультації з питань вібраційного обстеження	30,31
АТ «Сумське НВО»	усунення причин підвищеної вібрації, проведення консультацій	20,22
Чернігівське НГВУ	діагностика приладів	19,86
ТОВ «Харьковаш»	послуги балансування роторів на стендах	6,77
Гнідинцівський ГПЗ	впровадження та адаптація обладнання	5,85
Шимкентський НПЗ	проведення обстеження обладнання	6,67
Одеський НПЗ	інформаційна та консультативна підтримка	5,17
ТОВ «Насосенергомаш»	контроль технічного стану устаткування	5,15

Джерело: побудовано на основі матеріалів підприємства

Проведемо аналіз динаміки складу та структури необоротних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект», без яких неможлива виробнича діяльність підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Склад і структура необоротних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2021 рр.
Незавершені капітальні інвестиції, тис. грн.	39,9	40,0	40,2	0,3
Частка у загальному обсязі,%	5,0	4,8	4,8	-0,2
Основні засоби, тис. грн.	760,2	790,8	802,7	42,5
Частка у загальному обсязі,%	95,0	95,2	95,2	0,2
Разом	800,1	830,8	842,9	42,8

Джерело: фінансова звітність ф.1

Аналіз табл. 2.3 свідчить про зростання вартості необоротних активів досліджуваного підприємства на суму 42,8 тис. грн. 95% необоротних активів – це основні засоби, які зростають за період 2021-2023 роки на 42,5 тис. грн. Решта – це незавершені капітальні інвестиції, які також мають тенденцію росту на 0.3 тис. грн.

Динаміка показників стану, руху та ефективності використання основних засобів ТОВ НВП «Насостехкомплект» наведена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники стану, руху та ефективності використання основних засобів ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2021 рр.
Надійшло ОВФ за рік, тис. грн.	165,00	137,60	145,10	-19,90
Вибуло ОВФ за рік, тис. грн.	49,00	23,00	32,00	-17,00
Коефіцієнт надходження	0,06	0,05	0,05	-0,01
Коефіцієнт вибуття	0,02	0,01	0,01	-0,01
Коефіцієнт динаміки	0,04	0,04	0,04	0
Коефіцієнт зносу	0,71	0,72	0,73	0,02
Коефіцієнт придатності	0,29	0,28	0,27	0,02
Коефіцієнт фондovіддачі	17,9	14,9	14,7	-3,2
Коефіцієнт фодоємності	0,06	0,07	0,07	0,01
Коефіцієнт фондоозброєності	21,1	19,3	22,3	0,2

Джерело: фінансова звітність ф.1

Аналіз показників, наведених в табл. 2.4, про погіршення стану та ефективності використання основних засобів підприємства. Про це свідчать про зменшення показників надходження основних засобів, що говорить про відсутність оновлення матеріально-технічної бази підприємства. Зростання коефіцієнту зносу свідчить про старіння основних засобів та зменшення коефіцієнту придатності основних засобів. У 2023 році коефіцієнт зносу становив 73%, відповідно, коефіцієнт придатності – 27%. Коефіцієнт фондovіддачі, який характеризує ефективність використання основних засобів, також зменшився і складав у 2023 році 14,7.

Для фінансування своєї діяльності підприємство користується власними джерелами, про що свідчать показники складу та структури пасивів ТОВ НВП «Насостехкомплект» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Склад і структура пасивів ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2021 рр.
Власний капітал, тис. грн.	10055,0	10463,6	10965,4	910,4
Частка у загальному обсязі,%	76,7	73,7	68,9	-7,8
Поточні зобов'язання, тис. грн.	3055,6	3726,9	4949,1	1893,5
Частка у загальному обсязі,%	23,3	26,3	31,1	7,8
Разом	13110,6	14190,5	15914,5	2803,9

Джерело: фінансова звітність ф.1

Аналіз складу та структури статей пасиву ТОВ НВП «Насостехкомплект» за період 2021-2023 рр. свідчить про зростання їх вартості на 2803,9 тис. грн. Це відбулося внаслідок росту вартості власного капіталу на суму 910,4 тис. грн. та поточних зобов'язань на суму 1893,5 тис. грн. У структурі пасивів переважає питома вага власного капіталу, яка зменшилась на 7,8%, відповідно, частка поточних зобов'язань зросла на 7,8%. Довгострокових зобов'язань у складі пасивів підприємства протягом досліджуваного підприємства були відсутні.

Розглянемо детальніше склад і структура власного капіталу та поточних зобов'язань ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 років (табл. 2.6 і табл. 2.7).

Таблиця 2.6 - Склад і структура власного капіталу ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2021 рр.
Зареєстрований капітал, тис. грн.	10,2	10,2	10,2	0
Частка у загальному обсязі,%	0,1	0,1	0,1	0
Нерозподілений прибуток, тис. грн.	10044,8	10453,4	10955,2	910,4
Частка у загальному обсязі,%	99,9	99,9	99,9	0
Разом	10055,0	10463,6	10965,4	910,4

Джерело: фінансова звітність ф.1

Аналіз складу та структури власного капіталу ТОВ НВП «Насостехкомплект» за період 2021-2023 рр. показує, що сума зареєстрованого капіталу 10.2 тис. грн. не змінювалась протягом досліджуваного періоду. У складі власного капіталу всі зміни відбувались завдяки росту вартості нерозподіленого прибутку на суму 910,4 тис. грн. У структурі власного капіталу переважає питома вага нерозподіленого прибутку, яка протягом досліджуваного періоду складала 99,9%.

Таблиця 2.7 - Склад і структура поточних зобов'язань ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2021 рр.
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	44,8	40,6	58,4	14,4
Частка у загальному обсязі,%	1,5	1,1	1,2	-0,3
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, тис. грн.	2439,4	3004,4	4098,8	1659,8
Частка у загальному обсязі,%	79,8	80,6	82,8	3,0
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування, тис. грн.	41,4	76,7	50,6	9,2
Частка у загальному обсязі,%	1,4	2,1	1,0	-0,4
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці, тис. грн.	-	421,4	372,7	372,7
Частка у загальному обсязі,%	-	11,3	7,5	7,5
Інші поточні зобов'язання, тис. грн.	312,6	183,8	368,6	56
Частка у загальному обсязі,%	10,2	4,9	7,5	-2,7
Разом	3055,6	3726,9	4949,1	1893,5

Джерело: фінансова звітність ф.1

Аналіз складу та структури поточних зобов'язань ТОВ НВП «Насостехкомплект» за період 2021-2023 рр. показує, що всі складові кредиторської заборгованості мають тенденцію росту. Найбільшу частку у структурі поточних зобов'язань підприємства складає кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом. Вона складає приблизно 80%. капіталу 10.2 тис. грн. Необхідно відзначити, що у 2021 році була відсутня

поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці, але вона з'явилась у наступних 2022 і 2023 році, відповідно, на суми 421,4 тис. грн. та 372,7 тис. грн. Найменші частки (приблизно 1,0%) складали частки поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, поточної кредиторської заборгованості зі страхування.

В табл. 2.8 представлені показники ефективності використання власного капіталу ТОВ НВП «Насостехкомплект» за період 2021-2023 роки.

Таблиця 2.8 – Показники ефективності використання власного капіталу підприємства ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 років

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2021 рр.
Коефіцієнт захисту власного капіталу	0,08	0,08	0,07	-0,01
Коефіцієнт ризику власного капіталу	1,20	1,00	1,00	-0,20
Коефіцієнт розвитку підприємства за рахунок самофінансування господарської діяльності	0,99	0,99	0,99	0
Рентабельність власного капіталу, %	24,51	3,90	4,58	-19,93
Оборотність власного капіталу	0,29	0,04	0,05	-0,24
Вартість власного капіталу згідно прибуткового підходу	0,25	0,04	0,05	-0,20

Джерело: фінансова звітність ф.1

Коефіцієнт захисту власного капіталу має тенденцію до зменшення, а отже він стає менш покритим. Потрібно збільшити кількість активів шляхом відновлення корисності та через їх відтворення. Шляхом самофінансування виробничої діяльності підприємство в минулому році не досягло ніяких позитивних змін, а отже потрібно проаналізувати свою діяльність та напрями витрат, за потреби залучити додаткові кошти або зменшити видатки.

Рівень самофінансування підприємства обумовлений змінами його прибутку, про що свідчать показники табл. 2.9.

Аналіз показників табл. 2.9 свідчить про зменшення обсягів чистого доходу від реалізації продукції, надання послуг та виконання робіт за замовленнями, реалізованими протягом 2021-2023 роки на суму 1830,4 тис. грн. Інші операційні доходи також мали тенденцію зменшення на 293,4 тис. грн., що у підсумку

вплинуло на зменшення загального обсягу доходів на 2122,7 тис. грн. Якщо аналізувати витрати підприємства, то спостерігаємо зростання собівартості продукції, робіт та послуг на суму 634,4 тис. грн., зменшення інших витрат на суму 363,6 тис. грн. У підсумку загальний обсяг витрат зріс на 270,8 тис. грн.

Таблиця 2.9 – Показники формування прибутку ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр., тис. грн.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2021 рр.
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг	13626,8	11456,2	11796,4	-1830,4
Інші операційні доходи	295,6	63,0	3,3	-292,3
Разом доходи	13922,4	11519,2	11799,7	-2122,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	7405,6	7226,2	8040,0	634,4
Інші операційні витрати	3511,3	3794,7	3147,7	-363,6
Разом витрати	10916,9	11020,9	11187,7	270,8
Фінансовий результат до оподаткування	3005,5	498,3	612,0	-2393,5
Податок на прибуток	541,0	89,7	110,2	-430,8
Чистий прибуток (збиток)	2464,5	408,6	501,8	-1962,7

Джерело: фінансова звітність ф.2

Зменшення обсягів доходу та збільшення обсягів витрат мають негативний вплив на величину прибутку, яка зменшується. З табл. 2.9 спостерігаємо зменшення суми прибутку досліджуваного підприємства протягом 2021-2023 років на 1962,7 тис. грн. або на 79,6%.

2.2 Аналіз стану та ефективності управління оборотними активами ТОВ НВП «Насостехкомплект»

ТОВ НВП «Насостехкомплект», як і будь-який інший суб'єкт господарювання, займаються в обов'язковому порядку плануванням оборотних активів. Основною метою планування є визначення оптимального обсягу оборотних активів, який здатний забезпечити виробничий цикл та збут випущеної продукції без перебоїв та простоїв. Планування оборотних активів базується на

таких показниках та факторах, як нормативи нормованих оборотних активів, інноваційні технології, висока якість продукції, яка відповідає міжнародним стандартам, прогресивні технології зменшення витрат і збитків, виробництва та калькулювання собівартості. Ці фактори є такими важливими, оскільки завдяки їм можна досягти зменшення величини собівартості і безперебійність виробничого процесу, що, у свою чергу, позитивно впливає на фінансовий стан досліджуваного підприємства.

Використання оборотних активів у виробничому процесі та обігу, співвідношення їх складових, формування ліквідних і неліквідних в кількісному співвідношенні має безпосередній вплив на виробничу діяльність суб'єкта господарювання. У зв'язку з цим визначається актуальність здійснення аналізу складу та структури оборотних активів, в результаті якого можна визначити обсяги оборотних активів, які поетапно включаються в процес виробничого кругообігу, визначити динаміку співвідношення окремо взятих складових оборотних активів.

Оборотні активи, задіяні у виробничому процесі та процесі збуту, класифікуються за ступенем ліквідності та рівнем фінансового ризику. Склад оборотних активів на кожному підприємстві залежно від його галузі різноманітний. Крім того, склад оборотних активів може відрізнятися в залежності від основної діяльності підприємства його особливостей і вектору розвитку. Для визначення цих характеристик оборотних активів конкретного підприємства доцільно проаналізувати їх склад у динаміці (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 - Склад оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр., тис. грн.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2021 рр.
Запаси	3210,3	4357,2	5617,2	2406,9
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2226,0	2311,9	2316,4	90,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1738,3	2609,1	3898,9	2160,6
Інша поточна дебіторська заборгованість	2362,1	2209,2	1826,8	-535,3

Гроші та їх еквіваленти	2429,2	1539,7	1032,7	-1396,5
Інші оборотні активи	344,6	332,6	379,6	35,0
Разом	12310,5	13359,7	15071,6	2761,1

Джерело: фінансова звітність ф.1

Як показують дослідження, за період, що аналізується, оборотні активи ТОВ НВП «Насостехкомплект» зросли на 2761,1 тис. грн., що пов'язано в основному із збільшенням запасів на 2406,9 тис. грн. та зростанням дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 2160,6 тис. грн., що є негативним моментом у діяльності досліджуваного підприємства. Негативним моментом також є зменшення найбільш ліквідних активів, таких як гроші та їх еквіваленти на 1396,5 тис. грн. Позитивним є зменшення дебіторської заборгованості на 535,3 тис. грн.

Немаловажним є при здійсненні аналізу оборотних активів підприємства проаналізувати їх структуру (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 - Структура оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр., %.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2021 рр.
Запаси	26,1	32,6	37,3	11,2
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	18,1	17,3	15,4	-2,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	14,1	19,5	25,9	11,8
Інша поточна дебіторська заборгованість	19,2	16,5	12,1	-7,1
Гроші та їх еквіваленти	2,8	11,5	6,9	4,1
Інші оборотні активи	19,7	2,6	2,4	-17,3
Разом	100	100	100	0

Джерело: фінансова звітність ф.1

Аналіз табл. 2.11 свідчить, що найбільшу питому вагу в структурі оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект» мають запаси. У 2023 році їх частка склала 37,3%. У 2021 році вона була меншою і складала 26,1%. На другому місці за питомою вагою можна назвати дебіторську заборгованість за розрахунками з бюджетом. У 2023 році вона склала 25,9%, що на 11,8% більше, ніж у 2021 році – 14,1%. Частка дебіторської заборгованості за товари, послуги

зменшується з роками. У 2023 році вона складала 15,4%, у 2022 році – 17,4%, а у 2021 році – 18,1%. Також зменшилась частка іншої поточної дебіторської заборгованості.

Після дебіторської заборгованості у складі оборотних активів підприємства стоять грошові кошти та їх еквіваленти. Їх частка у 2023 році склала 6,9%, що на 4,1% вище, ніж у 2021 році. Відповідно, збільшення абсолютно ліквідних оборотних активів повинно мати позитивний вплив на збільшення ліквідності балансу досліджуваного підприємства.

Ліквідність балансу визначається як рівень погашення зобов'язань підприємства його активами, термін трансформації яких у грошові активи відповідають строку погашення зобов'язань. Дотримання цієї вимоги підприємством з'ясовується під час порівняння підсумків вищезазначених груп за активами та пасивами. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо має місце співвідношення (2.1)

$$\begin{aligned} A1 &\geq П1 \\ A2 &\geq П2 \\ A3 &\geq П3 \\ A4 &\leq П4. \end{aligned} \quad (2.1)$$

В табл. 2.12 представлені статті активів і пасивів ТОВ НВП «Насостехкомплект» за 2023 рік в розрізі їх ліквідності.

Таблиця 2.12 - Аналіз співвідношення активів ТОВ НВП «Насостехкомплект» за ступенем ліквідності і зобов'язань за строком погашення у 2023 році, тис. грн.

Активи за ступенем ліквідності	Сума	Нормативне співвідношення	Пасиви за строком погашення	Сума	Різниця
A1 Високоліквідні активи	1032,7	≥	П1 Найбільш строкові зобов'язання	4949,1	-3916,4
A2 активи, що швидко реалізуються	8042,1	≥	П2 Середньострокові зобов'язання	0	8042,1
A3 Активи, що	5996,8	≥	П3 Довгострокові	0	5996,8

повільно реалізуються			зобов'язання		
A4 Активи, що важко реалізуються	842,9	≤	П4 Постійні пасиви	10965,4	-10122,5

Джерело: побудовано автором на основі ф.1 звітності підприємства

На основі таблиці 2.12 можна сказати, що порівнюючи групу активів і пасивів, перша і друга нерівності не виконуються, а третя і четверта виконуються. Четверта нерівність носить «балансуючий» характер і водночас має глибокий економічний зміст: його виконання свідчить про дотримання мінімальної умови фінансової стійкості - наявність у підприємства власних оборотних коштів. Якщо одна або кілька нерівностей системи мають знак, протилежний зафіксованому, то за оптимальним варіантом, ліквідність балансу більшою чи меншою мірою відрізняється від абсолютної. При цьому нестача коштів за однією групою активів компенсується їх надлишком за іншою групою, хоча компенсація при цьому має місце лише за вартісною величиною, оскільки у реальній платіжній ситуації менш ліквідні активи неспроможні замінити більш ліквідні.

Згідно з принципами оптимальної структури активів за ступенем ліквідності, короткострокової дебіторської заборгованості повинно бути достатньо для покриття середньострокових зобов'язань (короткострокової заборгованості за мінусом поточної кредиторської заборгованості). У нашому випадку цей регламент не виконується. Це означає, що у ТОВ НВП «Насостехкомплект» немає достатньої кількості короткострокової дебіторської заборгованості для погашення середньострокових зобов'язань (табл. 2.13).

Аналіз табл. 2.13 свідчить, що ТОВ НВП «Насостехкомплект» за 2021, 2022 та 2023 роки має заборгованість за товарами, робота, послугами, найбільші обсяги якої припадають на кредиторську. Перевищення кредиторської заборгованості у порівнянні із дебіторською у 2021 році складає 26,7 тис. грн., у 2022 році – 23,3 тис. грн., у 2023 році ця сума зростає і становить 43 тис. грн. ТОВ НВП «Насостехкомплект» також має заборгованість за розрахунками, зокрема з бюджетом, з оплати праці, страхування. Порівняння кредиторської і дебіторської заборгованості за названими видами розрахунків свідчить про перевищення кредиторської заборгованості у порівнянні із дебіторською. При цьому

заборгованість за розрахунками з бюджетом спостерігається у 2021, 2022 та 2023 роках і має тенденцію росту. У 2023 році сума перевищення складає 40962,1 тис. грн.

Таблиця 2.13 – Порівняння дебіторської і кредиторської заборгованостей ТОВ НВП «Насостехкомплект» за період 2021-2023 рр.

Показники	2021 рік				2022 рік				2023 рік			
	Заборгованість		Перевищення заборгованості		Заборгованість		Перевищення заборгованості		Заборгованість		Перевищення заборгованості	
	Д*	К	Д	К	Д	К	Д	К	Д	К	Д	К
За товари, роботи, послуги	18,1	44,8	-	26,7	17,3	40,6	-	23,3	15,4	58,4	-	43,0
За розрахунками з бюджетом	14,1	2439,4	-	2425,3	19,5	3004,4	-	2984,9	25,9	4098,8	-	40962,1
За розрахунками зі страхування	-	41,4	-	41,4	-	76,7	-	76,7	-	50,6	-	50,6
За розрахунками з оплати праці	-	-	-	-	-	421,4	-	421,4	-	372,7	-	372,7
Інша	19,2	312,6	-	293,4	16,5	183,8	-	167,3	12,1	368,6	-	356,5

Примітка * Д – дебіторська; К – кредиторська

Джерело: побудова на основі звітності ф.1 підприємства

Необхідно відмітити перевищення кредиторської заборгованості ТОВ НВП «Насостехкомплект» у порівнянні із його дебіторською протягом 2021-2023 років дослідження. Сума перевищення має тенденцію росту за всіма статтями заборгованості.

Перевищення кредиторської заборгованості у порівнянні із дебіторською свідчить про те, що ТОВ НВП «Насостехкомплект» не може розраховуватися за рахунок майбутньої дебіторської заборгованості. У цьому разі ТОВ НВП «Насостехкомплект» слід звернути увагу на розроблену політику на підприємстві політику управління дебіторською та кредиторською заборгованістю і зробити в ній певні коригування. ТОВ НВП «Насостехкомплект» слід звернути увагу на такі аспекти:

- перевірку життєздатності дебіторської та кредиторської заборгованості;

- контроль переговорів з дебіторами (кредиторами) щодо відстроченої або простроченої заборгованості та вивчення причин недотримання розрахункової дисципліни;

- оцінка та ранжування покупців (постачальників) у залежності від обсягів закупівель, історії кредитних відносин і встановлених у договорах умов оплати;

- своєчасне визначення методів прискорення повернення боргів і зменшення кількості безнадійних боргів тощо.

Оборотні активи проходять через стадії виробництва і обігу протягом одного виробничого циклу. Скорочення тривалості обороту оборотних активів сприяє зниженню витрат на одиницю продукції, а це у свою чергу, дозволяє вивільнити з обігу частину оборотних активів й використовувати їх для інших цілей, що зменшує залучення додаткових коштів із зовнішнього середовища та таким чином покращує фінансовий стан підприємства.

Для характеристики ефективності використання оборотних активів в ТОВ НВП «Насостехкомплект» розрахуємо основні показники, які характеризують ефективність використання його оборотних активів (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Показники ефективності використання оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект» за період 2021-2023 рр

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023 від 2021 рр, +/-
Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, тис. грн.	13626,8	11456,2	11796,4	-1830,4
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	10291,3	12835,1	14215,7	3924,4
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,3	0,9	0,8	-0,5
Коефіцієнт завантаження оборотних засобів	0,8	1,1	1,3	0,5
Тривалість одного обороту, днів	281	406	456	175

Джерело: побудовано на основі звітності ф.1 підприємства

Аналіз показників, наведених в табл. 2.14, свідчить про погіршення ефективності використання оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект» за період 2021-2023 роки. Коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився на 0,5 пункти. У 2023 році його значення дорівнювало 0,8 п. Відповідно, тривалість одного обороту оборотних активів зросла на 175 днів і склала у 2023 році 456

днів. Спостерігається зростання коефіцієнта завантаження оборотних активів. Його величина у 2024 році становила 1,3.

Зменшення коефіцієнта оборотності говорить, що ТОВ НВП «Насостехкомплект» потребує більшого обсягу фінансування оборотних активів у порівнянні з минулими роками для підтримки безперервності виробничого процесу та процесу збуту виробленої продукції. А враховуючи високі кредитні відсотки на банківські зменшення ефективності використання оборотних активів може викликати зростання виробничих витрат.

У табл. 2.15 наведені показники, які характеризують наслідки погіршення ефективності використання оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект».

Таблиця 2.15 – Розрахунок величини вивільнення (залучення) ресурсів внаслідок зміни оборотності оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект» за період 2021-2023 рр.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023 від 2021 рр, +/-
Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, тис. грн.	13626,8	11456,2	11796,4	-1830,4
Операційний прибуток, тис. грн.	3005,5	498,3	612,0	-2393,5
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	10291,3	12835,1	14215,7	3924,4
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,33	0,06	0,06	-0,27
Вилучено з обігу (+), залучено до обігу (-) в результаті прискорення чи сповільнення оборотності оборотних активів, тис. грн	-	-3923,4	-1615,9	1615,9
Сума приросту прибутку (збитків), одержаного за рахунок зміни оборотності оборотних активів, тис. грн	-	-1384,7	-34,9	34,9
Зміна рівня рентабельності (збитковості) за рахунок зміни оборотності оборотних активів, %	-	-0,03	-0,02	0.02

Джерело: побудовано автором на основі звітності ф.1, ф.2 підприємства

Аналіз табл. 2.15 свідчить про негативні наслідки погіршення ефективності використання оборотних активів досліджуваного підприємства ТОВ НВП «Насостехкомплект» на кінцеві результати його діяльності. По-перше, бачимо, що внаслідок збільшення тривалості обороту оборотних активів у досліджуваного підприємства виникала необхідність залучення додаткового обсягу ресурсів для

забезпечення безперервності господарської його діяльності у 2022 році 3923.4 тис. грн. та у 2023 році – на суму 1615,9 тис. грн.

По-друге, внаслідок зменшення оборотності оборотних активів досліджуваного підприємства ТОВ НВП «Насостехкомплект», відбулося зменшення прибутку підприємства на суму 1384,7 тис. грн. у 2022 році та на суму 34,9 тис. грн. у 2023 році.

В-третьє, внаслідок зменшення суми прибутку відбулось зменшення рентабельності діяльності досліджуваного підприємства ТОВ НВП «Насостехкомплект» у 2022 році на 3%, у 2023 році – на 2%. Такі негативні наслідки погіршення ефективності використання оборотних активів на фінансові результати діяльності підприємства мають негативний вплив на його фінансовий стан.

2.3 Оцінка впливу управління оборотними активами ТОВ НВП «Насостехкомплект» на показники його фінансового стану

Основними показниками фінансового стану підприємства є фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність, ділова активність та рентабельність. На кожний із цих показників прямо чи опосередковано мають вплив оборотні активи, оскільки вони є невід’ємною складовою майна (активів) підприємства, та вимагають формування фінансових ресурсів для їх фінансування (пасиви). Розміри окремих статей активів і пасивів підприємства та їх суми в цілому використовуються для визначення показників фінансового стану підприємства.

Для здійснення аналізу показників фінансової стійкості підприємства ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 років використовуємо табл. 2.16.

За розрахунками показників фінансової стійкості можна зробити висновок про задовільний фінансовий стан досліджуваного підприємства, оскільки для фінансування його діяльності використовуються власні джерела: власний капітал та залучені поточні зобов’язання, переважно кредиторська заборгованість.

Розглянемо детальніше показники, наведені в табл. 2.16. Значення коефіцієнта автономії є більшим 0,50, що відповідає нормативному значенню та означає, що підприємство є фінансово незалежним від зовнішніх джерел фінансування. Величина коефіцієнта забезпечення власними оборотними активами також є більшою 0,50 (нормативне значення) та означає, що власних коштів достатньо для здійснення господарської діяльності підприємства.

Таблиця 2.16 - Показники фінансової стійкості ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр.

№ п/п	Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2022 рр.
1	Коефіцієнт автономії	0,77	0,74	0,69	-0,08
2	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними активами	0,82	0,78	0,73	-0,09
3	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	1,22	1,28	1,37	0,15
4	Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів	0,20	0,12	0,07	-0,13
8	Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування)	3,29	2,81	2,22	-1,07
9	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,77	0,74	0,69	-0,08

Джерело: побудовано автором на основі звітності ф.1, ф.2 підприємства

Значення коефіцієнта маневреності робочого капіталу суттєво перевищує нормативне значення і становить 1,37 п., що означає високу ступінь мобільності при використанні коштів. При цьому показник маневреності власних обігових коштів є меншим 0,10 п., що означає зменшення частки грошових коштів в загальній величині власних обігових коштів.

Наступні коефіцієнти, зокрема коефіцієнт фінансування відповідає нормі і показує, що власний капітал перевищує залучений. А коефіцієнт фінансової стійкості в 2023 році зменшився у порівнянні з аналогічним коефіцієнтом у 2021 році, що означає зниження стійкості підприємства.

Показники платоспроможності та ліквідності підприємства мають прямий зв'язок із його оборотними активами. Вони свідчать про здатність підприємства вчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями контрагентів. Розраховані

значення показників платоспроможності та ліквідності досліджуваного підприємства ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 років представлені в табл. 2.17.

Таблиця 2.17 - Коефіцієнти платоспроможності та ліквідності ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр.

№ п/п	Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютні відхилення 2023 від 2022 рр.
1.	Коефіцієнт покриття	4,03	3,58	3,05	-0,98
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,79	0,41	0,21	-0,58
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,29	0,81	0,22	-0,07
4.	Чистий оборотний капітал (робочий капітал), тис. грн.	9254,90	9632,80	10122,50	867,60
5.	Співвідношення поточної дебіторської заборгованості і поточної кредиторської заборгованості	2,07	1,91	1,62	-0,45

Джерело: побудовано автором на основі звітності ф.1, ф.2 підприємства

Для визначення стану платоспроможності, ліквідності підприємства необхідно проаналізувати відповідність значень розрахованих коефіцієнтів їх нормативним значенням. Протягом досліджуваного періоду значення коефіцієнта покриття зменшувалось у бік наближення до нормативного (від 2 до 3). У 2023 році його величина складала 3,05. Значення коефіцієнта швидкої ліквідності також мало тенденцію зменшення, але воно набагато менше нормативного (ід 0,6 до 0,8). У 2023 році його величина складала 0,21. Коефіцієнт абсолютної ліквідності суттєво перевищує нормативне значення (від 0,1 до 0,2). У 2023 році його значення було 3,22, що свідчить про неефективне використання грошових коштів. Отже, потрібно змінювати політику управління оборотними активами.

Розраховані коефіцієнти ділової активності ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 років наведені в табл. 2.18. Для підприємства дуже важливі показники ділової активності. По-перше, розмір річного обороту залежить від швидкості обороту коштів. По-друге, величина товарообігу і, отже, швидкість товарообігу пов'язані з відносною величиною витрат виробництва (обігу): чим швидше обертається, тим менше витрат на кожен товарообіг. По-третє, із

прискоренням коштів на одній стадії кругообігу пов'язаний кругообіг на тій чи іншій фазі кругообігу коштів. Фінансовий стан підприємства та його платоспроможність залежать від того, наскільки швидко кошти, вкладені в активи, перетворюються на реальні гроші.

Таблиця 2.18 – Показники ділової активності ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр.

№ п/п	Показники	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021 +/-
1	Коефіцієнт оборотності авансованого капіталу	1,04	0,81	0,74	-0,30
2	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,26	1,70	1,55	-0,71
3	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,82	2,13	1,85	-0,97
4	Термін погашення дебіторської заборгованості, днів	162	215	236	74
5	Термін погашення кредиторської заборгованості, днів	130	172	198	68
6	Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	5,23	4,15	4,00	-1,23
7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,59	1,12	1,10	-0,49
8	Період окупності капіталу	3,48	25,72	21,35	17,87
9	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	1,22	1,28	1,37	0,15

Джерело: побудовано автором на основі звітності ф.1, ф.2 підприємства

Аналіз показників, наведених в табл. 2.19, дозволяє зробити висновки. Зменшення коефіцієнту оборотності авансованого капіталу свідчить про зниження ефективності його використання. Спостерігається зменшення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості, що відображає зменшення обсягу кредитування підприємства. У свою чергу, зменшення коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості, що означає скорочення часу погашення боргів досліджуваного підприємства. Негативним є зростання строків погашення дебіторської та кредиторської заборгованості. Зменшення коефіцієнту оборотності власного капіталу говорить про те, що власний капітал став менш прибутковим.

В табл. 2.19 представлені показники ефективності як діяльності ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 рр., так і використання його виробничих

засобів. Показниками ефективності є показники рентабельності, для розрахунку яких використовуються динаміка зміни чистого прибутку підприємства за досліджуваний період та величини за окремо взятими роками дослідження ресурсної бази та результативних показників діяльності, наприклад, чистий дохід від реалізації чи собівартість реалізованої продукції.

Таблиця 2.19 - Відносні показники ефективності діяльності підприємства ТОВ НВП «Насостехкомплект» протягом 2021-2023 років, %

№ з/п	Показники	2021	2022	2023	Абсолютні відхилення 2023 р. від 2021 р.
1	Рентабельність продажів	18,1	21,5	4,3	-13,8
2	Рентабельність продукції	33,3	5,6	6,2	-27,1
3	Рентабельність операційної діяльності	8,4	1,7	0,1	-8,3
4	Рентабельність власного капіталу	24,5	3,9	4,6	-19,9
5	Рентабельність необоротних активів	94,6	14,8	17,0	-77,6
6	Рентабельність оборотних активів	20,0	3,1	3,3	-16,7

Джерело: побудовано автором на основі звітності ф.1, ф.2 підприємства

З аналізу табл. 2.19 зробимо висновки, що всі показники рентабельності за минулий рік зменшились, що відображає неефективне використання ресурсів підприємства. Задля підвищення цих показників треба зменшити собівартість через зниження витрат на оплату праці та підвищення контролю за ефективністю використання обладнання, перевіряти придатність та тривалість виготовлення однієї одиниці продукції. Також слід знайти шляхи підвищення продуктивності праці, організувавши робочий час та перерви працівників, введення заохочень та покращення кваліфікації.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТОВ НВП «НАСОСТЕХКОМПЛЕКТ»

3.1 Напрямки підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства

Завдання підвищення ефективності функціонування підприємства є головним серед ключових стратегічних цілей його управлінської діяльності в цілому. У процесі управління оборотними активами підприємства відбуваються певні дії, які мають прямий або опосередкований вплив на їх обсяги та обсяги джерел їх фінансування. Насамперед, від управління оборотними активами залежить сума витрат на формування, збереження запасів та їх складових, а також залучення фінансових ресурсів. Від розміру залучених фінансових ресурсів залежать забезпечення виробничих процесів і процесів збуту готової продукції на товарних ринках. У свою чергу, зміна цих величин має прямий вплив на кінцеві результати роботи, а значить, і на ефективність функціонування підприємства.

У розділі 2 ми проаналізували складові оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект» і виявили недоліки в їх управлінні. Для їх усунення пропонуємо ефективні методи управління проблемними складовими оборотних активів ТОВ НВП «Насостехкомплект», які узагальнені і представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Напрямки підвищення ефективності управління оборотними активами

Цілі	Напрямки
1	2
Підтримка ліквідності і поточної платоспроможності підприємства, оптимізація структури запасів, нормування запасів	Скорочення коштів, які відволікаються у запаси, за рахунок: - покращення структури запасів; - виявлення надлишкових запасів і неліквідів; - скорочення потреби в джерелах фінансування; - зниження витрат, пов'язаних із фінансуванням запасів; - встановлення прогресивних норм витрат;

Продовження табл. 3.1

1	2
Підтримка конкурентоспроможності підприємства	Покращення обслуговування покупців і замовників, підтримка ділової репутації підприємства за рахунок: - скорочення втрат, пов'язаних з упущеною вигодою через відмову від термінового замовлення чи пропозиції; - покращення організації збуту, в т.ч. шляхом чітких договірних умов і забезпечення їх виконання, оптимального вибору постачальників, налагодженої роботи транспорту; - прискорення процесу відвантаження продукції і оформлення розрахункових документів; - підвищення рівня маркетингових досліджень, спрямованих на прискорення просування товарів від виробника до споживача.
Оптимізація витрат, пов'язаних з формуванням і збереженням запасів	Скорочення виробничих витрат за рахунок: - усунення втрат робочого часу, викликаних нестачею сировини і матеріалів; - скорочення простоїв обладнання через нестачу запасних частин; - забезпечення більш раціонального виробничого процесу внаслідок виключення частих змін у календарних планах і дорогих переналадок внаслідок некомплектності ресурсів; - підтримка найбільш економічного співвідношення між витратами на збереження і придбання запасів; - зменшення витрат на утримання складських приміщень; - систематична перевірка стану складських запасів.
Забезпечення збереження, раціонального використання, прискорення оборотності та необхідного контролю запасів	Скорочення тривалості виробничого циклу за допомогою: - інтенсифікації виробництва (використання новітніх технологій, механізації, автоматизації виробничих процесів, підвищення рівня продуктивності праці.) – зниження втрат, пов'язані з незадовільною системою контролю за кількістю та якістю матеріальних цінностей, та безконтрольного використання запасів; – систематичний контроль за збереженням та ефективністю використання за допомогою ревізій та обстежень на основі статистичних даних, оперативної та бухгалтерської звітності

Джерело: побудовано автором на основі [28, 30]

Управління оборотними активами займає центральне місце в фінансовому менеджменті, оскільки оборотні активи становлять частину загальних активів підприємств, і передбачає вирішення двох основних питань [8]:

- 1) знаходження найкращого рівня інвестицій в оборотні активи;
- 2) визначення співвідношення короткострокових і довгострокових джерел фінансування для підтримки рівня оборотних активів.

Рішення з цих питань залежать від компромісу між ризиком і прибутковістю. Зменшення рівня оборотних активів за умови, якщо ще забезпечений обсяг продажів, призводить до зростання рентабельності активів загалом. Ця політика призводить до низького або негативного рівня чистого оборотного капіталу. Однак із зростанням рентабельності зростає ризик, який пов'язаний з можливістю того, що поточних активів у підприємства буде на достатньому рівні для виконання його грошових зобов'язань та забезпечення належного обсягу продажів.

Ефективне управління оборотними активами є можливим завдяки дотримання основних принципів при розробці відповідної політики управління оборотними активами науково-виробничого підприємства. Такими принципами є:

- 1) визначити ефективний склад і структуру оборотних активів. Тобто підприємство повинно мати резерв коштів для підвищення продуктивності на всіх етапах його життя. З цієї причини планування та раннє втручання є важливими в процесі функціонування підприємства;

- 2) встановити потребу в оборотних активах. У разі прямого фінансування підприємство повинно забезпечити баланс між ризиками бізнесу, спричиненими виробничими потребами і збутом продукції, а також наявністю альтернативних джерел фінансування (інвестиції, позики, кредити тощо). Це може максимізувати прибуток і забезпечити повне і раціональне використання широкого кола оборотних активів.

- 3) знайти та вибрати джерела формування оборотних активів. Досягнення цілей бізнесу є можливим за рахунок його власних ресурсів та довгострокових і короткострокових зобов'язань. Структура джерела визначається розміром підприємства, його прибутковістю, репутацією та складністю бізнесу, пов'язаного з галуззю. Це свідчить про те, що методи та джерела, які обирають фінансові менеджери, гарантують позитивні фінансові результати діяльності підприємства та є його головною конкурентною перевагою.

- 4) підвищувати ефективність використання грошових потоків для стимулювання оборотності активів. Ефективність придбання активів прямо чи

опосередковано впливає на результати діяльності підприємства. Безпосередній вплив на фінансовий результати діяльності підприємства має прискорення оборотності активів. Опосередкований ефект на ріст прибутковості підприємства відображається тим фактом, що потреба в інвестиціях із скороченням обороту оборотних активів відповідно зменшується. Непрямий вплив оборотності оборотних активів на зростання прибутковості підприємства очевидний. Зменшення кількості використовуваних активів спричиняє зниження експлуатаційних витрат і, відповідно, впливає на зростання прибутку.

5). Гарантія збереження цінності оборотних активів, яка визначається такими факторами: оптимізація оборотних активів, стабільність економічних зв'язків, рівня інвестицій і ринкового попиту; інфляція; збір податків; зовнішнє фінансування.

У зв'язку з кризовими явищами в економіці важливу роль у фінансово-господарській діяльності відіграє вибір найкращого виду політики управління оборотними активами підприємства та його фінансовими ресурсами на основі викладених вище принципів, що з більшою ймовірністю сприяє підвищенню ефективності бізнесу та має важливе значення для забезпечення його фінансової стабільності та платоспроможності

Удосконалення процесу функціонування оборотних активів виражається через застосування сучасних та інноваційних методів управління ними у всіх сферах управлінської діяльності. Головна мета використання цих методів – це збільшення швидкості обороту виробничих засобів, оскільки це безпосередньо впливає на величину ресурсів, задіяних у виробничому процесі та процесі збуту виготовленої продукції та відображається на витратах, пов'язаних з їх залученням та збереженням.

Для ефективного управління оборотними активами підприємства його керівництву необхідно дотримуватись наступних рекомендацій:

1. Ефективно управляти наявними у компанії коштами. Управління грошовими потоками відіграє важливу роль в управлінні оборотним капіталом. Збалансування грошей - це складний процес, який вимагає підтримки мінімально

необхідної суми грошей. Ці мінімальні ліміти є свого роду страховим запасом, завдяки якому компанія може здійснювати поточні негайні платежі, не перериваючи виробничий цикл. Відсутність грошей може призвести до зупинки виробничого циклу, а отже, до невиконання договірних зобов'язань перед покупцями та замовниками [7].

2. Контролювати наявність дебіторської заборгованості. Збільшення дебіторської заборгованості означає приплив власного капіталу, але це також свідчить про збільшення потенційного доходу та збільшення ліквідності. До надмірно високого рівня дебіторської заборгованості слід ставитися з особливою обережністю, оскільки ця причина може призвести до зупинки підприємства виробничого циклу. Безнадійній заборгованості слід запобігати шляхом суворішої перевірки кредитоспроможності нових клієнтів і більш ретельної перевірки виконання договірних зобов'язань і кредитних лімітів існуючих клієнтів.

3. Унормувати товарно-матеріальні запаси. У зв'язку з тим, що запаси є найбільш неліквідною формою всіх оборотних коштів, їх надмірна кількість призводить до втрати ліквідності та зниження платоспроможності підприємства. Це пов'язано з тим, що при купівлі надлишкової кількості товару збільшується кредиторська заборгованість підприємства. Послаблювалася платіжна дисципліна, вилучалися кошти з обігу. Крім того, надлишок запасів вимагає збільшення складських витрат, пов'язаних з їх зберіганням, а також витрат на заміну простроченої або пошкодженої продукції. Проте брак продукції також може негативно позначитися на виробничих і фінансових результатах підприємства. Їх недолік або відсутність може спричинити уповільнення або повну зупинку виробничо-фінансового циклу. У зв'язку з цим кожен бізнес повинен прагнути до оптимального обсягу запасів і забезпечувати виробництво вчасно і в повному обсязі всіма необхідними ресурсами, і в той же час ці ресурси не повинні затримуватися на складах [8].

4. Підтримувати суму кредиторської заборгованості на потрібному рівні. Зі збільшенням кредиторської заборгованості, а також із надлишковими та застарілими товарами компанія не матиме достатньо готівки, щоб негайно

погасити свій фінансовий борг. Якщо, крім того, підприємство має прострочену кредиторську заборгованість, то необхідно вжити заходів щодо її зменшення. Відповідно до чинного законодавства, якщо боргові зобов'язання не будуть сплачені протягом 3 місяців, підприємство може бути визнано неплатоспроможним, тому необхідно встановити причини несплати:

- наявність необґрунтованої дебіторської заборгованості;
- перерахування коштів у надлишкові матеріальні резерви;
- низький рівень рентабельності продукту [8].

В сучасних економічних умовах ефективне управління оборотним капіталом підприємства є пріоритетним напрямком підвищення конкурентної переваги підприємства на ринку послуг, що надаються за рахунок зниження витрат на цикл виробництва та залучення додаткових інвестицій.

Отже, раціональне використання оборотних коштів відіграє важливу роль у забезпеченні сталого функціонування суб'єкта господарювання та підвищенні рівня рентабельності виробництва. Прискорення оборотності оборотних коштів дозволяє вивільнити значні суми і, таким чином, збільшити обсяги виробництва без додаткових фінансових вкладень, а вивільнені кошти використовувати відповідно до потреб бізнесу.

Можна прискорити оборот капіталу за рахунок:

1. Зміцнення виробництва - використання новітніх розробок, механізація та автоматизація виробничих процесів, максимальне використання виробничих потужностей), більш повне використання всіх ресурсів підприємства (трудових, матеріальних та ін.), підвищення продуктивності праці;

2. Удосконалення організації логістики з метою безперебійного забезпечення необхідними товарно-матеріальними ресурсами та скорочення витрат часу капіталу на першій стадії виробничого циклу;

3. Прискорення процесу відвантаження товарів та оформлення товаросупровідних документів, а також скорочення витрат часу оборотних коштів на дебіторську заборгованість.

Економічна ефективність управління та використання оборотних коштів виражається в корисних результатах, отриманих підприємством у процесі здійснення поточної діяльності. Фінансовий стан підприємств безпосередньо залежить від стану оборотних коштів, організації їх руху з якомога меншими витратами для максимізації позитивного фінансового результату.

При розробці принципів управління оборотними активами необхідно визначити основні фактори, що впливають на структуру активів, розрахувати потребу в кожному виді активів і оцінити ефективність використання запланованої кількості оборотних коштів. Стратегія управління оборотними активами дозволяє визначити страхові резерви компанії, а також основні умови співпраці з постачальниками і підрядниками.

3.2 Резерви підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства

У системі заходів, спрямованих на забезпечення ефективного формування і використання оборотних активів ТОВ НПВ «Насостехкомплект» та поліпшення показників його фінансового стану, важливу роль грає формування ефективної системи управління його оборотними активами. Проблема оптимізації формування і використання оборотних активів в умовах становлення ринкових відносин стає все більш складною. В ринкових умовах господарювання управлінські рішення вимагають повної відповідальності за результати його виробничо-збутової діяльності. У зв'язку із тим, що показники фінансового стану підприємства, такі як платоспроможність, ліквідність, ділова активність, рентабельність, а також фінансова стійкість, залежать від ефективного управління оборотними активами і потребують співставлення виробничих витрат і витрат збуту із результатами виробничо-збутової діяльності підприємства заінтересовані в тому, щоб розробити раціональну політику управління оборотними активами, основний акцент в якій робиться на оптимізації оборотних активів, пов'язаною із

формуванням оборотних активів із мінімальними витратами та їх використанням з отриманням максимального прибутку.

Фактори, які визначають ефективність використання оборотних активів, можуть мати вплив на цей процес із зовнішнього середовища незалежно від управлінських рішень керівництва підприємства (екзогенні фактори), а також можуть впливати в тому напрямку, який визначають за допомогою прийняття відповідних управлінських рішень (ендогенні фактори). При цьому прийняття цих рішень визначається зовнішніми факторами, оскільки для ефективного функціонування підприємство необхідно пристосовуватись до змін у зовнішньому середовищі. Наприклад, зміни у податковому законодавстві, зміни облікової ставки Національного банку України, зміни у державній підтримці підприємств, в тому числі інноваційно активних підприємств.

Тому грамотне використання оборотних активів сприяє підвищенню платоспроможності та фінансової стійкості бізнесу. В результаті підприємство може в повному обсязі та вчасно виконувати розрахункові та платіжні зобов'язання, що дозволяє підприємству успішно здійснювати господарську діяльність. Але останнім часом бізнес зацікавлений лише в отриманні грошей і не звертає уваги на оборотність оборотних активів свого підприємства. Також необхідно враховувати, що гроші повинні підтримуватися на певному рівні запланованої діяльності (включаючи резерви бізнесу на непередбачені ситуації).

Наприклад, в умовах кризи збуту виробленої продукції, яка сьогодні спостерігається в ТОВ НПВ «Насостехкомплект» через військову агресію РФ, викликає гальмування швидкості обороту оборотних активів підприємства. Для вирішення цієї проблеми, у підприємства виникає необхідність швидкого переходу на нову лінію випуску продукції, яка користується попитом. При цьому виробництво продукції, яка випускалася до кризи і не може бути реалізована, може бути частково припинена. В іншому випадку, підприємство очікує на подальше уповільнення оборотності та зростання дебіторської заборгованості, що негативно відображається на фінансовому стані підприємства.

В умовах росту інфляції прибуток підприємства необхідно розподіляти, в першу чергу, в авансування оборотних активів. Це пов'язано із тим, що інфляція знецінює оборотні активи, внаслідок зменшує величину собівартості, зростання прибутку, який рефінансується не в розвиток підприємство, а, навпаки, спрямовується в податки та витрати, які не пов'язані із виробництвом та проєктними роботами досліджуваного підприємства.

Резерви підвищення ефективності управління оборотними активами треба вишукувати в середині ТОВ НПВ «Насостехкомплект». В результаті аналізу оборотних активів досліджуваного підприємства, проведеного у 2 розділі, виявлені фактори, що негативно впливають на ефективність використання оборотних активів. До них належать:

- збільшення тривалості операційного та фінансового циклу. Збільшення періоду обігу дебіторської заборгованості є одним із резервів підвищення ефективності використання оборотних активів ТОВ НПВ «Насостехкомплект»;

- зниження рентабельності оборотних активів за рахунок зниження темпів зростання доходу.

Розрахуємо норматив оборотних активів для ТОВ НПВ «Насостехкомплект». Прискорення оборотності супроводжується додатковою участю грошових коштів в обігу. Уповільнення оборотності супроводжується відволіканням коштів з господарського обігу, відносно більш тривалим їх знаходженням у виробничих запасах, незавершеному виробництві, готовій продукції. Отже, чим вищі значення показників переміщення робочого капіталу, тим менший попит на нього. Розрахунок потреби в оборотних активах для ТОВ НПВ «Насостехкомплект» за наявними даними про обсяг продажів і період оборотності оборотних активів (табл. 3.2)

Таблиця 3.2 – Розрахунок нормативу оборотних активів ТОВ НПВ «Насостехкомплект» за період 2021-2023 рр.

№	Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	2	3	4	5
1	Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	13626,8	11456,2	11796,4
2	Середня величина оборотних активів,	10291,3	12835,1	14215,7

	тис. грн.			
3	Період обороту оборотних активів, дні	281	406	456

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4	5
4	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,3	0,9	0,8
5	Потреба в оборотних активах (р.1 звітнього року / р.4 минулого року)	6124,3	8812,5	13107,1
6	Відхилення фактичного значення від розрахункового (р.2 - р.5)	4167,0	4022,6	1108,6

Джерело: розраховано на основі звітності ф.1, ф.2 підприємства

Аналіз табл. 3.2 свідчить про зростання потреби в оборотних активах ТОВ НПВ «Насостехкомплект» за період 2021-2023 рр. У 2021 році ця величина складала 6124.3 тис. грн., у 2022 році – 8812,5 тис. грн., а у звітному періоді 2023 рік – 13107,1 тис. грн., що на 6982,8 грн. більше у порівнянні із 2021 роком.

Розрахункові показники, наведені в табл. 3.2, свідчать, що наявний обсяг оборотних активів досліджуваного підприємства ТОВ НПВ «Насостехкомплект» за період 2021-2023 роки перевищують розраховані нормативи (рис. 3.1)

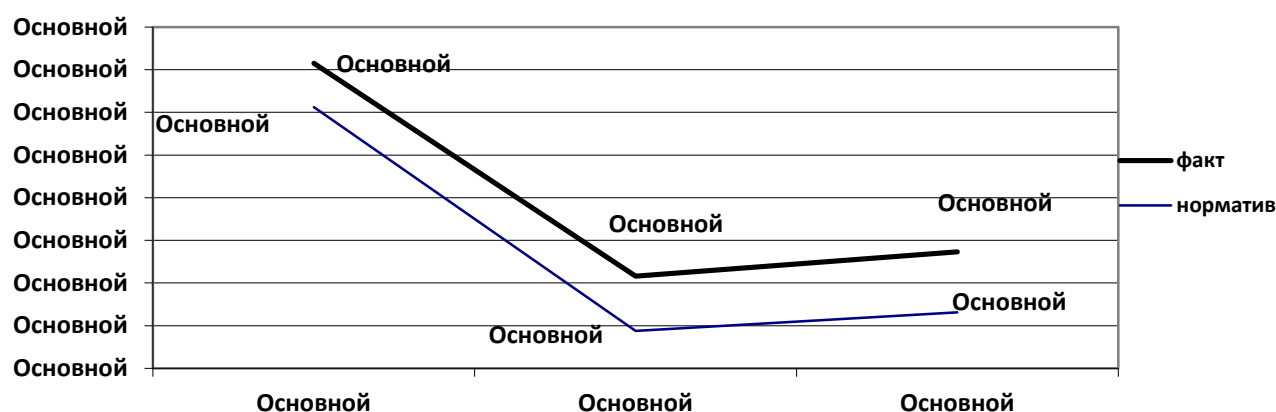

Рисунок 3.1 – Аналіз потреби в оборотних активах ТОВ НПВ «Насостехкомплект» за період 2021 – 2023 роки, тис. грн.

Джерело: власна побудова

З рис. 3.1 та табл. 3.2 можна зробити висновки, що у кожному році спостерігається перевищення фактичних значень оборотних активів у порівнянні із розрахованими нормативними. Так, у 2021 році це перевищення склало 4167 тис. грн., у 2022 році – 4022,6 тис. грн., у 2023 році – 1108,6 тис. грн. При цьому з кожним роком відхилення нормативу від фактичного значення має тенденцію зменшення.

Проаналізуємо, за рахунок яких складових оборотних активів відбувалось перевищення фактичної кількості оборотних активів у порівнянні із нормативною. Для цього розрахуємо оборотність окремих складових оборотних активів (табл. 3.2) і потребу в оборотних активах ТОВ НПВ «Насостехкомплект» (табл. 3.3) за період 2021 – 2023 роки та проведемо аналіз відхилення від фактичних даних оборотних активів досліджуваного підприємства.

Таблиця 3.2 – Розрахунок оборотності складових оборотних активів ТОВ НПВ «Насостехкомплект» за 2021 – 2023 роки

№	Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	13626,8	11456,2	11796,4
2	Середня величина оборотних активів, тис. грн.	10291,3	12835,1	14215,7
3	Середня величина запасів, тис. грн.	2469,7	3783,8	4987,2
4	Середня величина дебіторської заборгованості, тис. грн.	6035,2	6728,3	7586,2
5	Середня величина грошей та їх еквівалентів, тис. грн.	1445,2	1984,4	1286,2
6	Середня величина інших оборотних активів, тис. грн.	341,0	338,6	356,1
7	Оборотність оборотних активів	1,3	0,9	0,8
8	Оборотність запасів	5,5	3,0	2,4
9	Оборотність дебіторської заборгованості	2,2	1,7	1,5
10	Оборотність грошей та їх еквівалентів	9,4	5,8	9,2
11	Оборотність інших оборотних активів	40,0	33,8	33,1

Джерело: розраховано на основі звітності ф.1, ф.2 підприємства

Плановий обсяг фінансових ресурсів для закупівлі оборотних активів ТОВ НПВ «Насостехкомплект» за окремими їх складовими розраховується як відношення чистого доходу від реалізації за звітний період та оборотність

окремої складової активів за минулий рік. Наявність звітності за період 2021-2023 роки дозволяє прорахувати планові обсяги фінансових потреб для оборотних активів досліджуваного підприємства тільки за два останніх роки 2022 і 2023.

Таблиця 3.3 – Планові обсяги фінансових потреб для оборотних активів ТОВ НПВ «Насостехкомплект» за 2022-2023 роки

Показники	2022 рік			2023 рік		
	План	Факт	Відхилення	План	Факт	Відхилення
Середня величина запасів, тис. грн.	2082,9	3783,8	-1700,9	3932,1	4987,2	-1055,1
Середня величина дебіторської заборгованості, тис. грн.	5207,4	6728,3	-1520,9	6939,1	7586,2	-647,1
Середня величина грошей та їх еквівалентів, тис. грн.	1218,7	1984,4	-765,7	2033,9	1286,2	747,7
Середня величина інших оборотних активів, тис. грн.	286,4	338,6	-52,2	349,0	356,1	-7,1

Джерело: розраховано на основі звітності ф.1, ф.2 підприємства

Як показують показники, розраховані за всіма складовими оборотних активів ТОВ НПВ «Насостехкомплект» за 2022-2023 роки, фактичні їх значення перевищують планові (нормативні). З цього можна зробити висновок, що резервами підвищення ефективності використання оборотних активів досліджуваного підприємства ТОВ НПВ «Насостехкомплект» є:

- прискорення оборотності оборотних активів;
- підвищення рентабельності продукції та послуг.

3.3 Прискорення оборотності оборотних активів ТОВ НПВ «Насостехкомплект»

Основне перевищення фактичних сум оборотних активів у порівнянні із розрахунковими нормативними спостерігається за статтями «Дебіторська заборгованість» і «Грошові кошти». Зменшити термін оборотності дебіторської заборгованості є можливим завдяки скасуванню відстрочок платежів і впровадження реєстру старіння дебіторської заборгованості, що дозволить своєчасно отримувати оплату за продукцію від покупців. Відстрочка платежу за

послуги, що надаються ТОВ НПВ «Насостехкомплект», становить від 20 до 30 днів. Практичний світовий досвід з управління оборотним и активами підприємств показує, що широко використовується метод прискорення оборотності оборотних активів постачальника, який також є вигідним для покупців. Це метод спонтанного фінансування.

Спонтанне фінансування – це надання знижки покупцю за прискорену оплату продукції. Схема знижки за прискорення оплати складається із трьох елементів:

- 1) кількісної величини знижки;
- 2) терміну, протягом якого можна скористатися цією знижкою;
- 3) строку, протягом якого покупець повинен здійснити оплату всієї суми заборгованості за поставлену продукцію, якщо він не скористається правом на отримання знижки [4].

Питання вибору методу спонтанного фінансування супроводжується вибором альтернативних рішень, як правило, пов'язаних з вигодою: сплатити до визначеної дати, навіть за умов необхідності залучення банківського кредиту; або очікувати до останнього і втратити знижку. Для обґрунтованої відповіді це питання необхідно порівняти «ціну відмови від знижки» із вартістю банківського кредиту (в обох випадках ключовою є річна відсоткова ставка, яка враховується в обох випадках, і, таким чином, зважити витрати альтернативних можливостей.

Для визначення ціни відмови від знижки можна скористатися формулою [4]:

$$Ц = (П / (100 - П)) \times 100 \times (360 / (Д - Р)) \quad (3.1)$$

де Ц - ціна відмови від знижки от скидки, %

П – процент знижки, %

Д – максимальна тривалість відстрочки платежу, дні

Р – період протягом якого надається знижка, дні

Якщо одержаний результат розрахунків перевищить ставку банківського відсотка, вигідніше буде звернутися до банку за кредитом і оплатити товар протягом пільгового періоду. У сучасних умовах за користування спонтанним фінансуванням слід враховувати високі банківські відсоткові ставки, тривале проходження платежів банківськими каналами і низьку платіжну дисципліну.

При використанні спонтанного фінансування важливим також є вибір відсотка знижки. Наприклад, якщо за основу взяти останній рік дослідження 2023, за який виручка склала 11796,4 тис. грн. Місячний рівень інфляції за цей період приблизно складав 0.46%. Відповідно, купівельна спроможність грошей становить:

$$1 / 1,0046 = 0,995$$

Оцінка обґрунтованості надання знижки має включати такі умови:

- недоотримання коштів через знижку;
 - дохід від альтернативних вкладень – грошові кошти, отримані від покупців, за угодою знижки, вкладаються у державні короткострокові військові облігації, дохід за якими 18% річних, а в місяць – 1.5%;
 - підсумкові втрати, тобто різниця між недоотриманими коштами і доходом.
- Наприклад, при знижці 5% недоотримання коштів буде складати:

$$11796,4 \times 0,05 = 589,8 \text{ (тис. грн.)}$$

Тоді дохід від альтернативних рішень вкладень коштів складає:

$$(11796,4 - 589,8) \times 0,015 \times 0,995 = 167,3 \text{ (тис. грн.)}$$

Наявні втрати для підприємства при цьому будуть дорівнювати:

$$589,8 - 167,3 = 422,5 \text{ (тис. грн.)}$$

Із виконаних розрахунків можна зробити висновок, що знижка в 5% є витратним заходом для досліджуваного підприємства і може у майбутньому мати негативний наслідок для його фінансового стану.

Аналогічно можна розрахувати втрати від надання 3% знижки. Так, недоотримання коштів дорівнює:

$$11796,4 \times 0,03 = 353,9 \text{ (тис. грн.)}$$

Дохід від альтернативних місячних інвестицій складає:

$$(11796,4 - 353,9) \times 0,015 \times 0,995 = 170,8 \text{ (тис. грн.)}$$

Наявні втрати для підприємства при цьому будуть дорівнювати:

$$353,9 - 170,8 = 183,1 \text{ (тис. грн.)}$$

Ця знижка також приносить великі втрати для підприємства і тому є не бажаною для нього.

У випадку використання 2% знижки отримаємо:

1) сума недоотриманих коштів:

$$11796,4 \times 0,02 = 235,9 \text{ (тис. грн.)};$$

2) дохід від вкладень у короткострокові облігації:

$$(11796,4 - 235,9) \times 0,015 \times 0,995 = 172,5 \text{ (тис. грн.)};$$

3) втрати:

$$235,9 - 172,5 = 63,4 \text{ (тис. грн.)}$$

Навіть знижка у 2% принесе втрати підприємству, якщо надати її контрагенту, тому розрахуємо більш низьку знижку, наприклад 1,5%:

1) сума недоотриманих коштів:

$$11796,4 \times 0,015 = 176,9 \text{ (тис. грн.);}$$

2) дохід від вкладень у короткострокові облігації:

$$(11796,4 - 176,9) \times 0,015 \times 0,995 = 173,4 \text{ (тис. грн.);}$$

3) втрати: $176,9 - 173,4 = 3,5 \text{ (тис. грн.)}$

Ця знижка є прийнятною для надання підприємством.

Зараз розглянемо ситуацію, коли знижка за прискорення оплати праці не надається. У цьому випадку підприємство - продавець не втрачає виручку від надання знижок, але є у нього інші види втрат. Всім відомо, що одна і таж сама сума сьогодні і через місяць коштує різних грошей, через місяць ця вартість зменшиться, оскільки в країні існує інфляція. Також як додаткові втрати можна врахувати неможливість вкласти ці кошти в короткострокові фінансові інструменти, які принесли б дохід, тобто маємо втрачену вигоду.

Іншим видом втрат можуть бути інфляційні втрати, які складають:

$$11796,4 \times 0,129 = 1521,7 \text{ (тис. грн.)}$$

Втрати від відсутності альтернативних фінансових вкладень складають:

$$11796,4 \times 0,015 = 176,9 \text{ (тис. грн.)}$$

Сумарні втрати будуть дорівнювати:

$$1521,1 + 176,9 = 1698 \text{ (тис. грн.)}$$

За розрахунками можна побачити, що деякі варіанти, за якими контрагентам пропонується знижка є більш вигідними, у порівнянні із випадками, коли вона не надається.

Для наочності всі розраховані показники наведені в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Обґрунтування розміру знижки за прискорення оплати

Показники	Знижка 5% за оплату «день-вдень»	Знижка 3% за оплату «день-вдень»	Знижка 2% за оплату «день-вдень»	Знижка 1,5% за оплату «день-вдень»	Без знижки, відстрочка 30 днів
Недоотримання коштів через знижки, тис. грн.	589,8	353,9	235,9	176,9	-
Дохід від альтернативних вкладень, тис. грн.	167,3	170,8	172,5	173,4	-
Втрати, тис. грн.	422,5	183,1	63,4	3,5	1698

Джерело: власні розрахунки

Порівнюючи суму втрат, можна зробити висновок, що дисконт у 2 % не є сильним стимулом, адже кредити контрагентів лише на 3,5% перевищують банківські. Знижка в 3% і 5% збиткова, а у випадку відстрочки на 30 днів – збитки більше ніж на 1275,5 тис. грн. Знижка 1,5% - найкраще рішення. Цього достатньо, щоб спонукати покупців платити швидко і є прийнятним для самого підприємства ТОВ НПВ «Насостехкомплект».

Таким чином, використання методу спонтанного фінансування сприяє зменшенню дебіторської заборгованості підприємства та прискоренню його оборотності. Для визначення оптимального розміру дисконту необхідно порівняти розмір збитків при її наданні для бізнесу та привабливість для контрагента.

Ще одним способом скорочення терміну оборотності дебіторської заборгованості є вексельний обіг і факторинг. Основна економічна мета обліку векселів полягає в негайному погашенні дебіторської заборгованості і трансформації її суми у гроші на рахунку постачальника. Але заради цього

задоволення доведеться пожертвувати знижкою (дисконтом). Розмір дисконту залежить від номінальної вартості векселя.

Аналіз оборотних активів ТОВ НПВ «Насостехкомплект» показав наявність на банківських рахунках підприємства великі суми грошових коштів, не задіяних в обороті. Так, на підставі розрахованого коефіцієнта абсолютної ліквідності можна сказати, що грошовими коштами покривається у 2023 році 30% поточних зобов'язань, хоча за нормативом достатньо 20%.

Таким чином, при залученні у кругообіг 10% - 129 тис. грн. збільшиться не тільки швидкість обороту самих грошових коштів, але і внаслідок погашення поточних зобов'язань буде зростати швидкість обороту кредиторської заборгованості і тривалість фінансового циклу.

Розрахунок зміни швидкості обороту оборотних активів ТОВ НПВ «Насостехкомплект» за умови, що 20% дебіторської заборгованості буде погашено за рахунок надання знижки і 129 тис. грн. грошових коштів буде залучено у кругообіг підприємства (табл. 3.5)

Аналіз табл. 3.5 показує, що наслідком запропонованих заходів стало прискорення оборотності оборотних активів, що свідчить про підвищення ефективності управління оборотними активами досліджуваного підприємства ТОВ НПВ «Насостехкомплект».

Таблиця 3.5 - Розрахунок прискорення оборотності оборотного капіталу ТОВ НПВ «Насостехкомплект» завдяки запропонованим заходам

Показники	Було	Стало	Зміни
Середньорічна дебіторська заборгованість, тис. грн.	7586	6884	-702
Середньорічна величина грошових коштів, тис. грн	1286	1221	-65
Середньорічна кредиторська заборгованість, тис. грн.	4338	4273	-65
Оборотність дебіторської заборгованості	1,5	1,7	0,2
Оборотність грошових коштів	9,2	9,7	0,5
Оборотність кредиторської заборгованості	2,7	2,8	0,1

Джерело: власні розрахунки

Так, середньорічна дебіторська заборгованість ТОВ НПВ «Насостехкомплект» зменшується на 702 тис. грн., середня величина грошових коштів зменшилась на 65 тис. грн., тобто у господарський оборот підприємства

залучається 128,6 тис. грн., а швидкість обороту оборотних активів зросла на 0,7 оборотів, а період обороту скоротився на 32 дні.

ВИСНОВКИ

В результаті виконаної роботи можна зробити такі висновки.

Система управління запасами є частиною загальної системи управління оборотними активами підприємства, яке представляє собою оптимізацію загального обсягу та складу запасів товарів і матеріальних цінностей, зведення до мінімуму витрат на їх обіг та контроль/

Дослідження системи управління оборотними активами здійснюється на базі ТОВ НВП «Насостехкомплект». Особливістю досліджуваного підприємства є його науково-виробнича спрямованість, тобто розробка і створення новаційної продукції на всіх етапах інноваційної діяльності, починаючи з ідеї, дослідження, проектування і закінчуючи впровадженням новацій. Основною спеціалізацією підприємства є виробництво пружних пластинчастих муфт власної розробки.

Обсяги товарної продукції товариства зменшились у 2023 році у порівнянні із 2021 роки на 13,43%, що пов'язано із зменшенням обсягів замовлень через військову агресією РФ та іншими об'єктивними чинниками. Відповідно зменшились доходи підприємства. Внаслідок росту витрат підприємства відбулося зменшення його чистого прибутку на 79,6%. Величина чистого прибутку підприємства у 2023 р. складає 501,8 тис. грн.

Використання оборотних активів у виробничому процесі та обігу, співвідношення їх складових, формування ліквідних і неліквідних в кількісному співвідношенні має безпосередній вплив на виробничу діяльність суб'єкта господарювання. У зв'язку з цим визначається актуальність здійснення аналізу складу та структури оборотних активів, в результаті якого можна визначити обсяги оборотних активів, які поетапно включаються в процес виробничого кругообігу, визначити динаміку співвідношення окремо взятих складових оборотних активів.

За обсягами величина оборотних активів підприємства зростає. У структурі оборотних активів переважають запаси. У 2023 році їх частка склала 37,3%. На другому місці - дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом. У 2023

році вона склала 25,9%. Частка абсолютно ліквідних активів (грошові кошти) – 6,9%. Аналіз ліквідності балансу підприємстві свідчить про відсутність його абсолютної ліквідності. У товариства немає достатньої кількості короткострокової дебіторської заборгованості для погашення середньострокових зобов'язань. Підприємству слід звернути увагу на такі аспекти: перевірку життєздатності дебіторської та кредиторської заборгованості; контроль переговорів з дебіторами (кредиторами) щодо відстроченої або простроченої заборгованості та вивчення причин недотримання розрахункової дисципліни; оцінка та ранжування покупців (постачальників) у залежності від обсягів закупівель, історії кредитних відносин і встановлених у договорах умов оплати; своєчасне визначення методів прискорення повернення боргів і зменшення кількості безнадійних боргів тощо.

Оцінка ефективності використання оборотних активів підприємства свідчить про її погіршення. Внаслідок збільшення тривалості обороту оборотних активів виникала необхідність залучення додаткового обсягу ресурсів для забезпечення безперервності господарської його діяльності у 2023 р. на суму 1615,9 тис. грн. Внаслідок зменшення оборотності оборотних активів відбулося зменшення прибутку підприємства на суму 34,9 тис. грн. Відповідно, рентабельність діяльності підприємства зменшилась у 2023 році на 2%. Такі негативні наслідки погіршення ефективності використання оборотних активів на фінансові результати діяльності підприємства мають негативний вплив на його фінансовий стан. За розрахунками показників фінансової стійкості можна зробити висновок про задовільний фінансовий стан підприємства, оскільки для фінансування його діяльності використовуються власні джерела: власний капітал та залучені поточні зобов'язання, переважно кредиторська заборгованість.

У системі заходів, спрямованих на забезпечення ефективного формування і використання оборотних активів підприємства та поліпшення показників його фінансового стану, важливу роль грає формування ефективної системи управління його оборотними активами. Встановлено, що резервами підвищення ефективності використання оборотних активів досліджуваного підприємства є:

прискорення оборотності оборотних активів; підвищення рентабельності продукції та послуг.

Основне перевищення фактичних сум оборотних активів у порівнянні із розрахунковими нормативними спостерігається за статтями «Дебіторська заборгованість» і «Грошові кошти». Зменшити термін оборотності дебіторської заборгованості є можливим завдяки скасуванню відстрочок платежів і впровадження реєстру старіння дебіторської заборгованості, що дозволить своєчасно отримувати оплату за продукцію від покупців. Для прискорення оборотності оборотних активів пропонується метод спонтанного фінансування, який передбачає надання знижки покупцю за прискорену оплату продукції.

Порівнюючи суму втрат, можна зробити висновок, що дисконт у 2 % не є сильним стимулом, адже кредити контрагентів лише на 3,5% перевищують банківські. Знижка в 3% і 5% збиткова, а у випадку відстрочки на 30 днів – збитки більше ніж на 1275,5 тис. грн. Знижка 1,5% - найкраще рішення. Цього достатньо, щоб спонукати покупців платити швидко і є прийнятним для самого підприємства ТОВ НПВ «Насостехкомплект».

Таким чином, використання методу спонтанного фінансування сприяє зменшенню дебіторської заборгованості підприємства та прискоренню його оборотності. Для визначення оптимального розміру дисконту необхідно порівняти розмір збитків при її наданні для бізнесу та привабливість для контрагента.

Ще одним способом скорочення терміну оборотності дебіторської заборгованості є вексельний обіг і факторинг. Основна економічна мета обліку векселів полягає в негайному погашенні дебіторської заборгованості і трансформації її суми у гроші на рахунку постачальника. Але заради цього задоволення доведеться пожертвувати знижкою (дисконтом). Розмір дисконту залежить від номінальної вартості векселя.

Розрахунки показали, що середньорічна дебіторська заборгованість ТОВ НПВ «Насостехкомплект» зменшується на 702 тис. грн., у господарський оборот

підприємства залучається 129 тис. грн., а швидкість обороту оборотних активів зросла на 0,7 оборотів, а період обороту скоротився на 32 дні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксенко В. С. Прогнозування оборотних активів підприємства як інструмент ефективного управління ними. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2023. №4. С. 5-10. URL: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/01/MV-04-2023.pdf> (дата звернення 14.05.2024)
2. Безбородова Т. В., Даншина Т. В. Управління оборотними коштами підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №1. С. 59–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_1_13 (дата звернення 14.05.2024)
3. Бровко Л. І. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 16-22. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2021/5.pdf (дата звернення 14.05.2024)
4. Волковицька О.М., Болтач С.Ю. Механізм та інструменти контролю розрахунків з покупцями і замовниками в сучасних умовах господарювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 1. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2015/10.pdf (дата звернення 14.09.2024)
5. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01. 2003 р. № 436–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 14.09.2024)
6. Євтушевська О.О., Кустурова С.П. Порівняльна оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств. *Економіка харчової промисловості*. 2017. Т.9 Вип. 2. С. 68-74.
7. Єрмоленко А.С. Ефективність управління оборотними активами ТОВ «НАСОСТЕХКОМПЛЕКТ»: матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів і аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента. (13-17 листопада 2023 р.). Суми, 2023. 694 с. С. 297.
8. Єрмоленко А. Методологічні аспекти управління оборотними активами науково-виробничого підприємства. *Current trends in scientific research development*. The 2nd International scientific and practical conference (September 19-21, 2024) Science Publisher, Boston, USA. 2024. P/ 336-340. URL: <https://sci->

conf.com.ua/ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-current-trends-in-scientific-research-development-19-21-09-2024-boston-ssha-arhiv/ (дата звернення 12.11.2024)

9. Канцедаль Н.Ю., Клімович І.М., Ганін В.І. Окремі питання управління оборотними активами підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 11. С. 103107. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.11.103.

10. Кубецька О.М., Остапенко Т.М., Палешко Я.С. Управління оборотними активами підприємства в особливих умовах. *Бізнес Інформ*. 2022. №8. С. 159-165. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-8-159-165>

11. Левкович О. В., Черновіл М. С. Управління оборотними активами промислових підприємств в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2023. №1. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1035> (дата звернення 14.09.2024)

12. Лисьонкова Н.М. Захарчук В.Ю. Підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 5 (10). С. 354-358.

13. Люта О. В., Пігуль Н. Г., Глядько К. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. № 4. 2019. С. 14–23. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76919>

14. Маринович О. Порівняння категорій, суміжних із поняттям «оборотні активи». *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 1307-1311.

15. Муравський О. До питання економічної категорії «оборотні кошти». *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Випуск 6–2 (12). С. 80-85.

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 12.09.2024)

17. Науково-виробниче підприємство «НАСОСТЕХКОМПЛЕКТ». Веб-сайт. URL: <https://www.ntk.net.ua/> (дата звернення 12.09.2024)
18. Павленко О. П, Бурсук Г. Ю. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування. *Молодий вчений*. 2017. №10. 981–984. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_10_223 (дата звернення 14.05.2023)
19. Пудичева, Г. О. Оцінка впливу логістичних факторів на показник рентабельності активів підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. № 2 (66). С. 99 - 110. URL: <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2018/66/pdf/99-110.pdf> (дата звернення 14.09.2024)
20. Савінова А.В. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2017. № 54 (1257) С. 134-137.
21. Серебрянський Д. М., Базильчук К. В. Оцінка ефективності управління оборотними коштами підприємства. *Регіональна економіка та управління*. 2019. №4 (26). С. 91-95.
22. Созанський Л. Й., Коваль Л. П. Тенденції та особливості функціонування машинобудування України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 22. С. 55-62. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.22.55> (дата звернення 17.05.2023)
23. Ткачук Л., Венда Ч. Теоретико-методологічні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Innovation and Sustainability*. 2023. №1. С. 84-90. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.84.90>. (дата звернення 17.05.2023)
24. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібної торгівлі: монографія. Власова Н.О. та ін. Харків: ХДУХТ, 2014. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vlasova_Nataliia/Upravlinnia_oborotnymy_aktyvamy_na_pidpryemstvakh_rozdribnoi_torhivli.pdf?PHPSESSID=ghidm8uecp15kn0nulb4l8v3j4 (дата звернення 15.05.2024)
25. Янчева Л.М., Кащена Н.Б., Чміль Г.Л. Обліково-аналітичне забезпечення управління капіталом підприємств торгівлі: теорія та практика : монографія. Харків: ХДУХТ, 2016. 537 с.

26. Arnold Glen. Handbook of corporate finance. Corporate finance. *Pearson Education Limited*, 2005. URL: <https://duikt.edu.ua/ua/lib/1/category/2140/view/1625> (дата звернення 13.05.2023)
27. Arnold Glen. Corporate Financial Management. *Financial Times, Prentice Hall*, 1998. P. 543. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=J4HmCi08kjoC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false> (дата звернення 13.05.2023)
28. Bender R., Ward K. Corporate Financial Strategy. London: Routledge. 2002. 320 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780080490816> (дата звернення 12.10.2022)
29. Song Qinbao, Jingjie Ni, and Guangtao Wang. A fast clustering-based feature subset selection algorithm for high-dimensional data. *IEEE transactions on knowledge and data engineering*. 2011. № 25.1. P. 1–14. URL: https://www.researchgate.net/publication/224253609_A_Fast_Clustering-Based_Feature_Subset_Selection_Algorithm_for_High_Dimensional_Data
30. Sugahara Satoshi, Nabyla Daidj, and Sumitaka Ushio. Value Creation in Management Accounting and Strategic Management: An Integrated Approach. *John Wiley & Sons*. 2017. URL: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/26383/1/74.Satoshi%20Sugahara.pdf>